

Maksātspējas
kontroles dienests

**Informatīvais materiāls par maksātspējas procesa
administrators uzraudzības instrumentu
piemērošanas principiem**

RĪGĀ

2021

Saturs

Mērķis un darbības joma	3
1. Uzraudzības instrumentu piemērošanas uzdevumi un pamatnosacījums	5
2. Piemērojamā uzraudzības instrumenta noteikšanas kritēriji.....	7
3. Uzraudzības instrumenti	9
3.1. Administratora rīcības nepareizības izskaidrošana rakstveidā	9
3.2. Lēmums par pārkāpuma atzīšanu	10
3.3. Pieteikums par administratora atcelšanu.....	11
3.4. Lēmums par administratīvā soda piemērošanu.....	13
3.5. Disciplinārlietas ierosināšana	15
3.6. Ziņu sniegšana eksaminācijas komisijai reputācijas izvērtēšanai.....	17

Mērķis un darbības joma

Maksātnespējas kontroles dienests (turpmāk – MKD) ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos.¹

Lai īstenotu MKD funkcijas, viens no iestādes uzdevumiem ir veikt maksātnespējas procesa administratora (turpmāk – administrators) rīcības maksātnespējas procesā tiesiskuma uzraudzību.²

Administrators uzraudzība pamatā tiek īstenota, veicot:

- 1) plānveida uzraudzību – klātienēs un neklātienēs administratora rīcības pārbaudes, pamatojoties uz MKD rīcībā esošo informāciju;
- 2) sūdzību izskatīšanu – pamatojoties uz procesā iesaistītās vai trešās personas sūdzību.

Administrators uzraudzības mērķis ir panākt administratora rīcības atbilstību normatīvo aktu prasībām, tādējādi veicinot maksātnespējas procedūru tiesiskumu un efektivitāti un, secīgi, sekmējot pievilcīgas uzņēmējdarbības vides veidošanu un investīciju piesaisti.

Administrators uzraudzības funkcijas īstenošanai Maksātnespējas likumā MKD ir paredzēti vairāki administratora rīcības uzraudzības instrumenti (turpmāk – uzraudzības instrumenti) ar dažādiem uzdevumiem un sekām.

Informatīvajā materiālā ir apkopoti un skaidroti principi, saskaņā ar kuriem MKD, īstenojot uzraudzības funkciju, izvēlas piemērojamo uzraudzības instrumentu.

Informatīvā materiāla izdošanas un publicēšanas mērķis ir veicināt vienveidīgu praksi un samērīgumu pieļautajam pārkāpumam uzraudzības instrumentu piemērošanā, nodrošinot uzraudzības mērķa sasniegšanu, vienlīdzības principa ievērošanu un iestādes darbības konsekvenci.

Informatīvais materiāls paredzēts MKD amatpersonām, kuru kompetencē ir veikt administratoru uzraudzību. Tāpat tas ir paredzēts administratoriem un citām maksātnespējas procesā iesaistītajām personām, lai veicinātu izpratni par MKD piemērotā uzraudzības instrumenta izvēli.

Informatīvais materiāls aptver jautājumus, kas saistīti ar MKD kompetencē esošo uzraudzības instrumentu piemērošanu, kurus var iedalīt tādos, kuru piemērošanas rezultātā

¹ Maksātnespējas likuma 173. panta pirmā daļa;

² Maksātnespējas likuma 174.¹ panta 1. punkts;

MKD, īstenojot savu normatīvajos aktos noteikto kompetenci, izvērtē administratora rīcību, konstatē pārkāpumu, nosaka uzraudzības instrumentus pārkāpuma radītā kaitējuma novēršanai un nosaka sodu (ja to paredz normatīvie akti): 1) administratora rīcības nepareizības izskaidrošana rakstveidā; 2) lēmums par pārkāpuma atzīšanu; 3) lēmums par administratīvā soda piemērošanu, kā arī tādos, kas izpaužas kā administratora rīcības izvērtēšanas rosināšana: 1) pieteikums par administratora atcelšanu; 2) disciplinārlietas ierosināšana; 3) ziņu sniegšana eksaminācijas komisijai reputācijas izvērtēšanai.

Informatīvajā materiālā netiek aprakstīta un skaidrota uzraudzības procedūra un informācijas iegūšanas kārtība.

Informatīvajam materiālam ir trīs daļas. Pirmajā daļā skaidrots piemērojamo uzraudzības instrumentu mērķis un priekšnosacījumi, otrajā – skaidroti piemērojamā uzraudzības instrumenta noteikšanas kritēriji, trešajā – raksturoti uzraudzības instrumenti.

1. Uzraudzības instrumentu piemērošanas uzdevumi un pamatnosacījums

Ar uzraudzības instrumentu šā informatīvā materiāla izpratnē saprot tiesiskos instrumentus, ko MKD atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei piemēro, veicot administratoru uzraudzību, ja konstatē administratora rīcībā neatbilstību normatīvo aktu prasībām (pārkāpumu) vai informāciju, kas varētu liecināt par to, ka administratora reputācija nav nevainojama.

MKD savas kompetences ietvaros piemēro šādus uzraudzības instrumentus:

- 1) administratora rīcības nepareizības izskaidrošana rakstveidā;
- 2) lēmums par pārkāpuma atzīšanu;
- 3) pieteikums par administratora atcelšanu;
- 4) lēmums par administratīvā soda piemērošanu;
- 5) disciplinārlietas ierosināšana;
- 6) ziņu sniegšana eksaminācijas komisijai reputācijas izvērtēšanai.

Uzraudzības instrumentu piemērošana ir vērsta uz to, lai: 1) panāktu administratora rīcības atbilstību normatīvo aktu prasībām konkrētā gadījumā un maksātnespējas procesa norises tiesiskumu un efektivitāti, t.sk. novērstu vai mazinātu pārkāpuma sekas, ja tādas ir; 2) nodrošinātu administratora saukšanu pie normatīvajos aktos noteiktās atbildības; 3) nodrošinātu normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju (konkrētajā maksātnespējas procesā un turpmākajā administratora darbībā); 4) nepieļautu negodprātīgu administratoru turpmāku darbību maksātnespējas procesos.

Uzraudzības instrumentu piemērošanas priekšnosacījums ir pārkāpuma esamības konstatēšana, kas tiek veikta, izvērtējot objektīvā un subjektīvā elementa esamību, ņemot vērā plānveida uzraudzības vai sūdzības izskatīšanas ietvaros MKD iegūto objektīvi nepieciešamo informāciju (procesā iesaistītās vai trešās personas sūdzība, klātienē un neklātienē pārbaudēs iegūtā informācija, administratora paskaidrojumi u.c.).

Objektīvais elements ietver ar konkrētu tiesību normu vai principu aizsargāto tiesisko interešu aizskārumu (piemēram, personas (institūcijas) tiesību saņemt tās tiesisko interešu aizsardzībai nepieciešamo informāciju nenodrošināšana (Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā ietvertais atklātības princips, 26. panta otrā daļa un trešās daļas 2. punkts)), administratora rīcību (bezdarbību) (piemēram, kreditora pieprasītās informācijas par maksātnespējas procesa norisi nesniegšana) un cēloņsakarību starp minēto rīcību (bezdarbību) un aizskārumu (piemēram, informācijas par maksātnespējas procesa norisi sniegšana ietilpst administratora kompetencē, šī informācija nav pieejama darbības pārskatos vai no citiem

avotiem, tāpēc administratoram bija jāsniedz pieprasītā informācija, informācijas sniegšanai bija jāievēro Maksātnespējas likumā noteiktā kārtība, u.tml.).

Vērtējot subjektīvo elementu, tiek ņemts vērā, ka MKD uzraugāmais subjekts – administrators, ir savas jomas speciālists, kam likumdevējs ir izvirzījis noteiktas prasības. Tāpēc tiek pieņemts, ka administrators, pieļaujot pārkāpumu, apzinās tā rīcības neatbilstību normatīvo aktu prasībām un šādas rīcības tiesiskās sekas.

Būtiski ņemt vērā, ka, nodrošinot maksātnespējas procesa norises likumību, efektivitāti un mērķa sasniegšanu, administratoram pēc iespējas savlaicīgi jāveic visi iespējamie pasākumi, lai tiktu novērsta maksātnespējas procesa norises kavēšana un nodrošinātu tā nepārtrauktību, tostarp saistībā ar veselības stāvokli (cita administratora pilnvarošana, amata darbības apturēšana, pieteikums par izslēgšanu no pretendentu saraksta). Līdz ar to, vērtējot pieejamo informāciju par maksātnespējas procesa norisi, jāņem vērā, vai administrators ir veicis nepieciešamās darbības, lai novērstu personisko apstākļu ietekmi uz pienākumu izpildi.

Informācijas, kas varētu liecināt par to, ka administratora reputācija nav nevainojama, konstatēšanas kārtība skaidrota informatīvā materiāla 3.6. sadaļā.

2. Piemērojamā uzraudzības instrumenta noteikšanas kritēriji

Vairākos gadījumos konkrētā uzraudzības instrumenta piemērošanas pamats nepārprotami izriet no normatīvā regulējuma, proti, piemērojamā uzraudzības instrumenta noteikšanai pietiek ar konkrētu Maksātnespējas likumā noteikto apstākļu konstatēšanu (piemēram, pieteikums par administratora atcelšanu, ja konstatēta tiesas nolēmuma neizpilde, Maksātnespējas likuma 20. pantā noteikto ierobežojumu pastāvēšana vai administratora ļaunprātīga pilnvaru izmantošana).

Tomēr tajos gadījumos, kad MKD vienlaikus ir pieejami vairāki uzraudzības instrumenti, ir nepieciešams noteikt piemērotāko piemērojamo uzraudzības instrumentu. Lai pārkāpuma konstatēšanas gadījumā noteiktu piemērojamo uzraudzības instrumentu, katrā individuālā gadījumā, ņemot vērā lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, kas noskaidroti, izvērtējot plānveida uzraudzības vai sūdzības izskatīšanas ietvaros MKD iegūto objektīvi nepieciešamo informāciju (procesā iesaistītās vai trešās personas sūdzība, klātienē un neklātienē pārbaudēs iegūtā informācija, administratora paskaidrojumi u.c.), izmantojami turpmāk norādītie vērtēšanas kritēriji:

1) Izdarītā pārkāpuma raksturs – tiek izvērtēts, ņemot vērā, vai un cik būtisku kaitējumu tas radījis personas, sabiedrības vai valsts tiesiskajām interesēm, vai kaitējums ir novērsts, vai ir iespējams novērst, pārkāpuma ilgums, vai pārkāpums izdarīts, ļaunprātīgi izmantojot pilnvaras, pārkāpuma izdarīšanas iemesls (kļūdīšanās, nepienācīga rūpība, patvaļīga normatīvo aktu prasību nepildīšana, rīcība (bezdarbība) personiskās vai mantiskās interesēs, pastāv citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par administratora objektivitāti) u.c.

Minētā izvērtējuma rezultātā tiek secināts, vai pārkāpums ir nebūtisks vai būtisks. Turklāt būtiska pārkāpuma gadījumā nošķirams ir pārkāpums ar būtisku ietekmi uz maksātnespējas procesa norises tiesiskumu un efektivitāti.

Kā nebūtisks tiek vērtēts pārkāpums, kas nav radījis būtisku ietekmi uz maksātnespējas procesa norises tiesiskumu un efektivitāti, un ir saprātīgā termiņā novērsts (piemēram, termiņkavējums, izpildot Maksātnespējas likumā noteiktās darbības attiecībā uz dokumentu sagatavošanu un nosūtīšanu kreditoriem, kas atbilst minētajiem kritērijiem).

Kā būtisks tiek vērtēts pārkāpums, kas ir radījis ietekmi uz maksātnespējas procesa norises tiesiskumu un efektivitāti, ilgstošs un/vai saprātīgā termiņā nenovērsts pārkāpums (piemēram, necaurskatāma un nepamatota izmaksu segšana, ar mantas pārdošanu un atgūšanu noteikto darbību neveikšana, Maksātnespējas likumā noteikto termiņu neievērošana, tādējādi novilcinot maksātnespējas procesa gaitu, informācijas neievadīšana Elektroniskajā maksātnespējas uzskaites sistēmā).

Būtiska ietekme uz maksātspējas procesa norises tiesiskumu un efektivitāti tiek konstatēta, ja, izvērtējot pārkāpuma raksturu, tiek secināts, ka administrators ir veicis normatīvo aktu prasībām pretējas darbības (pieļāvis bezdarbību), kas ir administratora vai citas personas interesēs ("lojalitātes pret likumu" pārkāpums³), vai pārkāpuma rezultātā nodarīts vai var tikt nodarīts būtisks kaitējums personas interesēm, administratora rīcības rezultāta ir būtiski kavēta maksātspējas procesa norise, vai arī pārkāpuma rezultātā tiek būtiski kavēta administratora uzraudzības veikšana. Vienlaikus būtisku ietekmi rada arī pārkāpuma ietekme uz uzticamību administratora darbībai konkrētā maksātspējas procesā un maksātspējas procesa sistēmai kopumā.

2) Citi ar administratora rīcību saistīti objektīvie apstākļi – vai administrators veicis/veic darbības pārkāpuma un tā radītā kaitējuma novēršanai; pārkāpumu izdarīšanas sistemātiskums (vai administrators ir pieļāvis līdzīgus vai citus normatīvo aktu pārkāpumus konkrētajā vai citos maksātspējas procesos); pārkāpuma izdarīšanas apstākļi (maksātspējas procesa sarežģītība, apjomīgums, specifiska parādnieka darbības nozare) u.c.

3) Piemērojamā uzraudzības instrumenta samērīgums izdarītajam pārkāpumam. Pamatojoties uz minētajā kārtībā veiktā pārkāpuma rakstura un citu ar administratora rīcību saistītu objektīvu apstākļu izvērtējuma rezultātu, tiek noteikts samērīgs piemērojamais uzraudzības instruments, ņemot vērā tā piemērošanas nepieciešamību (piemērojot instrumentu ar pēc iespējas mazākām sekām), lietderīgumu (piemēram, atcelšanas lietderīgums, ja process ir beigu stadijā) un efektivitāti, lai sasniegtu uzraudzības mērķi.

³ Augstākās tiesas Senāta 2018. gada 24. maija lēmums lietā Nr. SKC-618/2018;

3. Uzraudzības instrumenti

3.1. Administratora rīcības nepareizības izskaidrošana rakstveidā

Atbilstoši Ministru kabineta 2017. gada 15. jūnijā parakstītajā uzraugošo iestāžu un uzņēmēju sadarbības memorandā par "Konsultē vispirms" principa iedzīvināšanu nostiprinātajam "Konsultē vispirms" principam uzraugošajām darbībām jāveicina prasību izpilde, nevis jānodrošina sodu uzlikšana.

Ievērojot minēto, MKD kā vienu no uzraudzības instrumentiem piemēro administratora rīcības nepareizības izskaidrošanu rakstveidā, kuru, piemērojot administratoram tiek izskaidrota administratora rīcības nepareizība un tiek vērsta uzmanība uz to, kāda ir normatīvo aktu prasībām atbilstoša administratora rīcība, nodrošinot konkrētā maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi un normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju.

Jāņem vērā, ka administratoram ir tiesības patstāvīgi izmantot ar minēto uzraudzības instrumentu saistītos līdzekļus (viedokļa pieprasījums, MKD tīmekļa vietnē pieejamie skaidrojumi par likuma normu interpretāciju, MKD informatīvo pasākumu apmeklēšana u.c.), lai gūtu pārlicību par savas rīcības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Administratora rīcības nepareizības izskaidrošana rakstveidā tiek piemērota, ja, izvērtējot informatīvā materiāla otrajā daļā minētos kritērijus, pārkāpums tiek novērtēts kā nebūtisks, līdz ar to secināms, ka, piemērojot minēto uzraudzības instrumentu, tiks nodrošināta konkrētā maksātnespējas procesa efektīva un likumīga norise un normatīvo aktu pārkāpumu prevencija.

Tāpat šā instrumenta priekšnoteikums ir līdzīga rakstura sistemātisku pārkāpumu nekonstatēšana administratora darbībā konkrētajā vai citos maksātnespējas procesos.

Šis uzraudzības instruments netiek piemērots, ja saistībā ar administratora normatīvo aktu prasībām neatbilstošu rīcību saņemta personas, kuras tiesiskās intereses aizskartas, sūdzība.

3.2. Lēmums par pārkāpuma atzīšanu

Lēmums par pārkāpuma atzīšanu ir uzraudzības instruments, ar kuru tiek konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi administratora rīcībā maksātnespējas procesā, kā arī tiek uzlikts tiesiskais pienākums, ja konstatēto pārkāpumu ir iespējams novērst vai mazināt.

Lēmuma par pārkāpuma atzīšanu uzdevums ir vērst administratora uzmanību uz administratora rīcības nepareizību un to, kāda ir normatīvo aktu prasībām atbilstoša administratora rīcība un, uzliekot tiesisko pienākumu, panākt pārkāpuma un tā radītā kaitējuma novēršanu, nodrošinot konkrētā maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi un normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju.

Lēmums par pārkāpuma atzīšanu tiek pieņemts, ja, izvērtējot informatīvā materiāla otrajā daļā minētos kritērijus, pārkāpums tiek novērtēts kā būtisks, līdz ar to secināms, ka, piemērojot administratora rīcības nepareizības izskaidrošanu, nebūs iespējams nodrošināt konkrētā maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi un normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju.

Izskatot sūdzību par administratora rīcību, atbilstoši Maksātnespējas likuma noteikumiem lēmums (neatzīstot pārkāpumu) tiek pieņemts arī tad, ja pārkāpums netiek konstatēts, tādējādi nodrošinot tā pārsūdzēšanas iespējas.

3.3. Pieteikums par administratora atcelšanu

Pieteikums par administratora atcelšanu no administratora pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā ir uzraudzības instruments, ar kuru MKD ierosina tiesai izvērtēt jautājumu par administratora atcelšanas pamatu, konstatējot, ka ar pārkāpumu saistītie apstākļi norāda uz Maksātnespējas likumā noteikto pamatu administratora atcelšanai.

Pieteikuma par administratora atcelšanu iesniegšanas uzdevums ir nodrošināt maksātnespējas procesa norises turpmāku likumību un efektivitāti, kā arī uzticamību maksātnespējas procesa norisei, nepieļaujot, ka maksātnespējas procesā turpina darboties administrators, kas pieļāvis būtiskus pārkāpumus, kā arī normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju un administratora atbildību par pieļautajiem pārkāpumiem.

Atkārtota pieteikuma par administratora atcelšanu no maksātnespējas procesa vai pieteikuma par atcelšanu no maksātnespējas procesa, kas pamatots ar ļaunprātīgu administratora pilnvaru izmantošanu, ja tiesa pieņem lēmumu par administratora atcelšanu, sekas ir administratora atcelšana no amata.

Administratora atcelšanas no maksātnespējas procesa tiesiskais pamats ir noteikts Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas apakšpunktos, ņemot vērā arī šā likuma 20. pantā pirmās daļas apakšpunktos noteiktos ierobežojumus administratora pienākumu pildīšanai. Savukārt kā uzraudzības instrumentu MKD savas kompetences ietvaros to piemēro tikai Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 1. līdz 4. punktā un 7. punktā noteiktajos gadījumos, jo to pamatā ir administratora rīcības neatbilstība normatīvo aktu prasībām. Vienlaikus šā instrumenta piemērošanas gadījumā galīgo administratora rīcības izvērtēšanu veic tiesa.

Ja tiek konstatēta MKD uzliktā tiesiskā pienākuma neizpilde, tiesas nolēmuma neizpilde, Maksātnespējas likuma 20. pantā noteikto ierobežojumu pastāvēšana vai administratora ļaunprātīga pilnvaru izmantošana, pieteikuma par administratora atcelšanu iesniegšanai pietiek ar konkrēto Maksātnespējas likumā noteikto apstākļu konstatēšanu.

Saistībā ar maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasību neievērošanu (Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 2. punkts) pieteikums par administratora atcelšanu tiek iesniegts tiesā, ja, izvērtējot informatīvā materiāla otrajā daļā minētos kritērijus, pārkāpums (pārkāpumi) tiek novērtēts kā pārkāpums ar būtisku ietekmi vai būtisks pārkāpums kopsakarā ar apstākli, ka administrators nav veicis/neveic darbības pārkāpuma un tā radītā kaitējuma novēršanai, līdz ar to secināms, ka, pieņemot lēmumu par pārkāpuma atzīšanu un tiesiskā pienākuma uzlikšanu, netiks nodrošināta maksātnespējas procesa turpmāka likumīga un efektīva maksātnespējas procesa norise, normatīvo aktu pārkāpumu prevencija, kā arī var

tikt negatīvi ietekmēta maksātnespējas procesā iesaistīto personu uzticēšanās administratora turpmākās darbības tiesiskumam konkrētajā maksātnespējas procesā un maksātnespējas procesa institūtam kopumā.

Ja maksātnespējas process ir izbeigts, minētajā gadījumā tiek pieņemts lēmums par pārkāpuma atzīšanu.

Pieļautā pārkāpuma un tā radītā kaitējuma novēršana, ja ir pieļauts pārkāpums ar būtisku ietekmi, neietekmē MKD izvēli vērsties tiesā ar pieteikumu par administratora atcelšanu. Tomēr pārkāpuma un tā radītā kaitējuma novēršana var ietekmēt izvēli piemērot disciplinārlietas ierosināšanu.

Ļaunprātīga pilnvaru izmantošana tiek konstatēta, ja administrators apzināti ir veicis darbības (pieļāvis bezdarbību), kas paredzētas Maksātnespējas likumā noteiktajā administratora tiesību un pienākumu kopumā, lai personīgās vai ar administratoru saistītas personas interesēs, jo īpaši mantiskās interesēs, īstenotu mērķi, kas ir pretējs Maksātnespējas likuma mērķim un kreditoru kopuma interesēm un var nodarīt būtisku kaitējumu (parādnieka naudas līdzekļu noguldīšana uz administratora vārda kādā no naudas platformām vai to nepamatota pārskaitīšana uz administratora bankas kontu, šķēršļu likšana kādam kreditoram īstenot tā tiesiskās intereses). Lai konstatētu pamatu pieteikuma iesniegšanai tiesā, pamatojoties uz to, ka administrators ļaunprātīgi izmantojis savas pilnvaras, nav nepieciešams, ka tas tiek konstatēts tiesībsardzības institūciju lēmumā, bet pietiek ar MKD konstatētajiem faktiem, kas ļauj konstatēt minēto pazīmju esamību.

Apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par administratora objektivitāti (Maksātnespējas likuma 20. panta pirmās daļas 7. punkts), tiek konstatēti, ja pastāv uz pierādījumiem balstīti fakti, kas konkrētās lietas apstākļos, saprātīgam vērotājam no malas, var radīt šaubas par administratora objektivitāti.⁴ Piemēram, pamatotas šaubas par administratora objektivitāti var radīt fakti, kas norāda uz administratora darbošanos konkrētas personas interesēs, kā darījumu un valdes locekļu rīcības neizvērtēšana vai prasības par zaudējumu piedziņu necelšana.

⁴ Skatīt Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 18. augusta lēmumā lietā Nr. C29392415 secināto.

3.4. Lēmums par administratīvā soda piemērošanu

Lēmums par administratīvā soda piemērošanu ir uzraudzības instruments, ar kuru MKD Administratīvās atbildības likumā noteiktajā kārtībā Maksātnespējas likumā noteiktās kompetences ietvaros tiek izvērtēti un konstatēti administratīvie pārkāpumi administratora rīcībā maksātnespējas procesā, piemērojot Maksātnespējas likumā noteikto sodu.

Minētā uzraudzības instrumenta uzdevums izriet no Administratīvās atbildības likuma mērķa un šajā likumā noteiktā administratīvā soda mērķa.

Attiecīgi lēmuma par administratīvā soda piemērošanu pieņemšana ir vērsta uz pārkāpuma radītā kaitējuma novēršanu, sodīšanu, pie atbildības sauktā administratora un citu administratoru atturēšanu no turpmākas maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpšanas, nodrošinot maksātnespējas procesu tiesiskumu un efektivitāti, kā arī sabiedrības un valsts interešu aizsardzību maksātnespējas procesa jomā.

Šis uzraudzības instruments tiek piemērots, ja tiek konstatēta Maksātnespējas likumā noteiktā administratīvā pārkāpuma izdarīšana, ko konstatē Administratīvās atbildības likumā noteiktajā kārtībā.

Tā kā viena un tā paša pārkāpuma izdarīšanas gadījumā bez lēmuma par administratīvā soda piemērošanu MKD ir pieejami vairāki uzraudzības instrumenti ar mazākām sekām, šis uzraudzības instruments tiek piemērots, ja, izvērtējot informatīvā materiāla otrajā daļā minētos kritērijus, pārkāpums tiek atzīts kā būtisks un konstatētās pārkāpumu un administratora rīcību raksturojošās pazīmes liecina par to, ka lēmuma par pārkāpuma atzīšanu un tiesiskā pienākuma uzlikšanu pieņemšana nebūs pietiekami efektīva vai piemērota, lai panāktu normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju, līdz ar to secināms, ka, nepieciešama lēmuma par administratīvā soda piemērošanu pieņemšana (piemēram, par vispārīga rakstura pārkāpumu pieļaušanu, kas nav saistāmi ar konkrētu, bet visiem administratora lietvedībā esošajiem maksātnespējas procesiem (apdrošināšanas polises neesamība, līdzīga pārkāpuma pieļaušana, neskatoties uz uzraudzības instrumenta ar mazākām sekām piemērošanu)).

Tāpat, ņemot vērā, ka viens no administratīvā soda piemērošanas mērķiem ir visu administratoru atturēšana no konkrētā maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpuma izdarīšanas, apzinoties soda neizbēgamību, minētais uzraudzības instruments tiek piemērots tādu pārkāpumu gadījumos, kuri tiek pieļauti sistemātiski vairāku administratoru rīcībā (dokumentu nenodošana arhīvā, Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmas nelietošana atbilstoši normatīvajam regulējumam, u.c.).

Jāņem vērā, ka administratīvās atbildības par pārkāpumiem maksātspējas procesā piemērošana administratoram ir efektīvs personas disciplinēšanas rīks, jo administratoram administratīvā atbildība saglabājas arī tad, ja viņš ir atcelts no administratora amata.

Administratīvā soda piemērošanas un apmēra noteikšanas kārtība un kritēriji noteikti MKD iekšējos noteikumos, kas regulē administratīvā soda uzlikšanu un kas ir pieejami publiski MKD mājas lapā.

3.5. Disciplinārlietas ierosināšana

Disciplinārlietas ierosināšana ir uzraudzības instruments, ar kuru MKD direktors ierosina disciplinārlietu komisijai izskatīt jautājumu par disciplināratbildības piemērošanu, konstatējot, ka ar pārkāpumu saistītie apstākļi norāda uz Maksātnespējas likumā noteikto pamatu disciplinārlietas ierosināšanai.

Šā uzraudzības instrumenta piemērošanas uzdevums ir nodrošināt administratora saukšanu pie atbildības par būtisku pārkāpumu pieļaušanu, nodrošināt normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju, kā arī aizsargāt sabiedrības intereses, vairot tās uzticēšanos valsts pārvaldei un valstij, kā arī maksātnespējas procesa sistēmai kopumā.

Disciplinārlietas ierosināšanas tiesiskais pamats ir noteikts Maksātnespējas likuma 31.¹ panta otrās daļas apakšpunktos. No minētā izriet, ka likumdevējs kopumā ir vēlējis administratoram piemērot disciplināratbildību par pārkāpumiem, kuri būtu atzīstami par būtiskiem. Minētie pārkāpumi var izrietēt gan no MKD, gan tiesas pieņemtajiem lēmumiem.

Ņemot vērā, ka būtisku pārkāpumu pieļaušanas gadījumā MKD bez disciplinārlietas ierosināšanas ir pieejami vienlaikus vairāki uzraudzības rīki, šis uzraudzības rīks tiek piemērots, ja, izvērtējot informatīvā materiāla otrajā daļā minētos kritērijus, pārkāpums tiek novērtēts kā pārkāpums ar būtisku ietekmi vai kopsakarā ar apstākli, ka administrators nav veicis/neveic darbības pārkāpuma un tā radītā kaitējuma novēršanai, līdz ar to secināms, ka vienīgi vēršanās tiesā ar pieteikumu par administratora atcelšanu (ja maksātnespējas process izbeigts, lēmuma par pārkāpuma atzīšanu pieņemšana) nebūs pietiekama, lai nodrošinātu normatīvo aktu pārkāpumu prevenciju un sabiedrības interešu aizsardzību, tāpēc nepieciešama disciplinārsoda piemērošana.

Izvērtējot pamatu piemērot disciplinārlietas ierosināšanu saistībā ar sistemātiskiem normatīvo aktu pārkāpumiem, jāņem vērā, ka Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā konstatētie pārkāpumi katrs atsevišķi var nebūt ar būtisku ietekmi, bet to sistemātiskums rada būtisku ietekmi, jo administrators neveic darbības pārkāpuma un tā radīto sekus nepieļaušanai, tāpēc ir nepieciešama disciplinārsoda piemērošana. Sistemātiski normatīvo aktu pārkāpumi var tikt konstatēti brīdī, kad ar MKD lēmumu vai tiesas nolēmumu tiek konstatēti vismaz divi tiesību normu pārkāpumi.

MKD piemēro šo instrumentu arī gadījumos, kad konstatē profesionālās ētikas normu būtisku pārkāpumu. Profesionālās ētikas normu pārkāpumi atzīstami par būtiskiem, ja to rezultātā ir vai var tikt radīts būtisks aizskārums personas vai personu kopuma interesēm vai tas rada vai var radīt neuzticību konkrētā administratora amata darbībai, administratora profesijai un maksātnespējas procesa institūtam kopumā.

Disciplinārlietas ierosināšanas pamats ir arī pilnvaru ļaunprātīga izmantošana, ja to konstatējis MKD šajā likumā noteiktajā kārtībā. Likumdevējs ne vien tiesai, bet arī MKD piešķīris pilnvaras izvērtēt un konstatēt ļaunprātīgu administratora pilnvaru izmantošanu, pieņemot lēmumu par disciplinārlietas ierosināšanu. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienestam nepieciešamības gadījumā ir iespēja piemērot disciplinārlietas ierosināšanu, ja, veicot administratora uzraudzību, konstatē ļaunprātīgu administratora pilnvaru izmantošanu, bet nav iespējama pieteikuma par administratora atcelšanu iesniegšana, jo maksātnespējas process jau ir izbeigts.

Disciplinārlietas ierosināšanas pamats – valstij, parādniekam vai kreditoriem nodarīti zaudējumi, ja zaudējumu apmērs pārsniedz 20 minimālās mēnešalgas un tas ir konstatēts ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu, tiek piemērots, ja MKD ir informācija par attiecīgu nolēmumu.

3.6. Ziņu sniegšana eksaminācijas komisijai reputācijas izvērtēšanai

Administratora reputācijas izvērtēšanas ierosināšana ir uzraudzības instruments, ar kuru MKD sniedz eksaminācijas komisijai informāciju, kas varētu liecināt par to, ka administratora (pretendenta) reputācija nav nevainojama, izvērtēšanai un atzinuma par administratora atbilstību vai neatbilstību prasībai par nevainojamu reputāciju sagatavošanai.

Minētā uzraudzības instrumenta mērķis ir nodrošināt administratoru profesijas pārstāvju atbilstību Maksātnespējas likumā noteiktajai prasībai par nevainojamu reputāciju, izslēdzot no profesijas administratorus ar sliktu reputāciju, tādējādi veicinot sabiedrības uzticēšanos administratoru profesijai un maksātnespējas procesa institūtam kopumā, kā arī nepieļaujot turpmāku kaitējuma nodarīšanu maksātnespējas sistēmai un komercvides tiesiskumam.

Ņemot vērā normatīvajos aktos administratora profesijai noteiktos augstos standartus un uzticēto publisko uzdevumu, būtiski, lai administrators savā profesionālajā darbībā ir rūpīgs, kompetents, objektīvs un neitrāls, ievēro likumu un profesionālās ētikas principus.⁵

Maksātnespējas likumā nav norādīta nevainojamas reputācijas definīcija. Savukārt tiesību teorijā jēdziens “nevainojama reputācija” ir atzīts par ģenerālklausulu, kas ir nenoteikts juridisks jēdziens, kas pašam tiesību piemērotājam ir jāpiepilda ar noteiktu saturu, lai to piemērotu konkrētajā gadījumā.⁶

Izvērtējot, vai MKD rīcībā esošā informācija par administratoru liecina par to, ka viņa reputācija nav nevainojama, jāņem vērā termina “nevainojama reputācija” publiski pieejamie skaidrojumi.

Atbilstoši tiesu praksē nostiprinātajām atziņām, no juridiskā viedokļa nevainojama reputācija ir atklāts tiesību jēdziens, kas ir piepildāms ar saturu katrā konkrētā gadījumā. Reputācija ir priekšstats, kādu persona par sevi rada. Tas nozīmē, ka nevainojamas reputācijas gadījumā par personību nav šaubu gan no tiesiskā, gan (kas ir ļoti būtiski) ētiskā viedokļa.⁷

Termins “reputācija” Latviešu konversācijas vārdnīcā skaidrots kā “gods, cieņa, sabiedrības domas par kādu personu, laba vai ļauna slava par kādas personas personiskām vai aroda īpašībām”⁸. Latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā termins “reputācija” skaidrots kā “sabiedrībā izplatīts vērtējošs uzskats par kādu cilvēku, tā īpašībām, darbības nozīmīgumu”⁹.

⁵ Skatīt arī Satversmes tiesas 2006.gada 23.februāra sprieduma lietā Nr.2005-22-01 9. un 10.2.punktū;

⁶ Levits E. Ģenerālklausulas u iestādes (tiesas) rīcības brīvība (I). Likums un Tiesības, 2003, 5. sējums, Nr. 6(46);

⁷ Augstākās tiesas 2019.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-557 11.punkts un Administratīvās rajona tiesa (Rīgas tiesu nams) 2020.gada 18.septembra sprieduma lietā Nr. A420236319 Lietas arhīva Nr. A00645-20/22 15. punkts;

⁸ Latviešu konversācijas vārdnīca, 18. sējums. Rīga: A. Gulbja apgādība, 1938-1939, 35510. sleja;

⁹ Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejama: <http://www.tezaurs.lv/sv>;

Savukārt termins “nevainojams” ir skaidrots Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīcā kā “tāds, kam nepiemīt nekādi trūkumi, nekādas nosodāmas, nevēlamas rakstura, personības īpašības”¹⁰.

Administratora reputācijas izvērtēšana balstās uz objektīvo elementu – pārbaudāmo faktu noskaidrošanu, un subjektīvo elementu – sabiedrības iespējamās attieksmes izvērtēšanu.

Izvērtējot MKD rīcībā esošo informāciju, administratora veiktās darbības un visas epizodes tiek vērtētas kopumā, jo atsevišķa darbība var neliecināt ne par pārkāpuma pieļaušanu, ne par to, ka reputācija nav nevainojama (piemēram, izsolēs, kas formāli atbilst normatīvo aktu prasībām, tiek veicināta parādnieka mantas pārdošana par iespējami zemāku cenu ar pieteicēju saistītām personām¹¹).

Izvērtējot sabiedrības iespējamo attieksmi, tiek novērtēts, kādu priekšstatu par administratoru un profesiju kopumā konstatētie apstākļi radītu, ja tie nonāktu zināšanai plašākai sabiedrības daļai, tomēr nav būtiski, vai sabiedrībai tie ir zināmi.¹²

Ziņas par reputāciju var sniegt ne vien pirms administratora eksāmena kārtošanas, bet gan visā administratora profesionālās darbības laikā.¹³ Vienlaikus vēršama uzmanība, ka gala vērtējumu par administratora atbilstību prasībai par nevainojamu reputāciju sniedz eksaminācijas komisijas.

¹⁰ Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejama: <http://www.tezaurs.lv/sv>;

¹¹ Turpat un Administratīvās apgabaltiesas 2020.gada 20.aprīļa spriedums lietā Nr. A420307118/ AA43-0460-20/13;

¹² Skatīt arī Administratīvās rajona tiesas (Rīgas tiesu nams) 2020.gada 18.septembra sprieduma lietā Nr. A420236319 Lietas arhīva Nr. A00645-20/22 18 punktu;

¹³ Skatīt arī Administratīvās rajona tiesas (Rīgas tiesu nams) 2020.gada 18.septembra sprieduma lietā Nr. A420236319 Lietas arhīva Nr. A00645-20/22 15. punktu.